

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

פרשת וישב-חנוכה

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות לחג	לוח אור החיים
17:44	17:10	16:19*	י-ם
17:39	17:08	16:17	ת"א
17:39	17:08	16:17	חיפה
17:43	17:11	16:20	ב"ש

* לנתיבות 40 דק': 15:59

היינו כחולמים

חלמתי וְעַל דְּבַרְיִי, ולכאורה היה רק חלום אחד, אולם לפי ביאור הרע"ב היו שני חלומות ועליהם אמרה התורה חלומותיו. אלא שבאמת קשה לפירוש זה שכן לא נאמר ברש"י שזהו חלום, אלא זהו משל שהמשיל להם יוסף אבל לא חלום, ולשאר המפרשים קשה שהרי באמת התורה אומרת על חלומותיו ומשמע שהיו לפחות שני חלומות.

ועוד יש לשאול מדוע בחלום הראשון עם האלומות השתחוה ליוסף רק האחים בלי אביו ואימו, ואילו בחלום השני של השמש והירח ואחד עשר הכוכבים, משתחווים ליוסף גם אביו ואימו. ובכלל מדוע צריך שני חלומות שמשמעותם אחת, האם לא היה די בחלום אחד, ואם הענין כמו שאירע לפרעה שהראו לו שני חלומות לומר לו שהאלוקים ממחר לעשותו, הנה חלום יוסף לקח כ"ב שנה עד שהתגשם, ועוד שחלומות פרעה היו בלילה אחד, ואילו חלומות יוסף היו במשך תקופה.

ובכדי להבין כל זאת צריך להבין מה משמעות החלום, ולא יזיזה צורך הוא נראה אל האדם, והנה בדברי רבותינו רואים בזה סתירה לכאורה, מצד אחד אמרו (ברכות נ"ז:) חלום הוא אחד מששים בנבואה, ועוד אמרו (בראשית רבה פרשה מ"ד פסקה י"ז) נובלות נבואה חלום, והיינו שהחלום אינו ממש נבואה אלא הוא נובל ומשתלשל ממנו ובדומה לו. אולם מאידך אמרו רבותינו (ברכות נ"ה:) אין מראים לו לאדם אלא מהרהורי ליבו, ולפי"ז אין לחלום שום מסר עליון משמים הוא סך הכל גילוי לליבו של האדם, ואין לצרף לדעה זו את דעת אלו שאומרים כל החלומות הולכים אחר הפה (ברכות שם), שכן אלו מבינים שיש לחלום משמעות ומסר עליון רק שהוא נתון לפתרון פיו של הפותר בארץ.

ואמנם הגמרא (ברכות שם) שאלה מעין זה, מצד אחד כתוב בחלום אדבר בו, ומצד שני נאמר וחלומות השוא ידברו, ותרצה על ידי מלאך בחלום אדבר בו, ועל ידי שד, אלו חלומות שווא, ונמצא שתלוי מי בעל החלום, אם הוא משמים בודאי הוא מאמר אלוקי וענין נבואי, אם הוא משד, אין הוא בא אלא להתל באדם, וממילא בזה גם מראים לו מהרהורי ליבו. והנה אם החלום מאיתו יתברך, בודאי שיש לו תכלית ואין הוא מראה סתם חלום לאדם כשם שאין הוא מראה נבואה לנביא בחינם, סתם שידע. וא"כ כמו שנבואה ניתנת לבני אדם בכדי להודיע להם על העתיד לבוא בכדי שיוכלו לתקן את מעשיהם, כך גם

פרשתנו פותחת בחלומותיו של יוסף הצדיק, שכידוע חלומות אלו גרמו לו סבל רב, וממילא זה גרם קנאת האחים ושנאתו, ולבסוף גם מכירתו, שכן משמעותם היתה שליטתו של יוסף על האחים. והנה צריך להבין מדוע הראו לו ליוסף את החלומות, האם לא יותר פשוט היה ליתן לו את המלוכה בשעה שיזכה לה, ובכך למנוע את הקנאה והשנאה מיותרת שהיתה בין יוסף לאחים, וכמו שנאמר ויוסיפו עוד שנאו אותו על חלומותיו ועל דבריו. וכבר שאל כן הרא"ש בפירושו לתורה (ל"ז ה'), הלא יוסף חכם ומדוע מלבה את השנאה בחלומותיו, והשיב שיוסף ראה בחלומות נבואה שאסור לו לכבוש אותה, אך לא ביאר לנו מהי הנבואה ומהי נוגעת לאחים שמפני כן חייב יוסף לספרה לאחים.

ובפשטות אפשר לומר שעל ידי שיוסף סיפר את החלומות הוא הביא לקיומם, שבשל כך האחים שנאו אותו ומכרו אותו למצרים ומשם נהיה למלך, ולכן הקב"ה הראה לו חלומות אלו שזה מה שיביא להתגשמותם, אבל הדבר קשה לומר כן, שנמצא שמכירתו תלויה בחטא של האחים, ואם הם לא יחטאו יוסף לא ימכר ולא יגיע למצרים ולא יהיה מלך ונמצא החלום בטל, ובחלום לא ראינו שהדבר תלוי אלא הדבר מחלט שכך יהיה. ועוד שמדברי הזוהר הקדוש (זוהר חדש על איכה) מבואר שכל ירידתם למצרים היתה בעבור שמכרו את יוסף, ומשמע שאם לא היו מוכרים, לא היו יורדים לגלות ולא היו משתעבדים בהם המצריים.

ולפני שנבאר זאת יש לשאול עוד, הלא בתחילה נאמר (ל"ז ה') וַיִּחַלֵּם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיִּגְדַּל לְאָחָיו וַיֹּסְפוּ עוֹד שְׁנֹא אֹתוֹ. ולא מפורש מהו החלום הזה אשר חלם, אמנם רוב המפרשים מסבירים שהוא אותו חלום שאמור לאחר מכן שכל האלומות השתחוה לאלומתו של יוסף, ולדבריהם הפסוק הראשון הינו כמו כותרת לקראת סיפור החלום, שהתורה מספרת שחלם והוסיפו בשל כך לשנאותו ואז מספרת את החלום. אולם הרע"ב בפירושו לתורה (שם) מפרש שהחלום הראשון היה חלום אחר, והוא האמור בפירוש רש"י בסוף פרשת ויחי (נ' כ"א), שאמר יוסף לאחיו עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד, נר אחד יוכל לכבות עשרה נרות. והחלום הזה נתקיים כאשר השליכו אותו אל הבור, ומביא ראיה לדבריו שלאחר חלום האלומות נאמר (ל"ז ח'): וַיֹּסְפוּ עוֹד שְׁנֹא אֹתוֹ עַל

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

לעילוי נשמת מו"ר ר' יהודה לוי בן עישה, ז"ל גי' טבת תשע"ח

חלום מטרתו לתקן את מעשי בני האדם, וכמו שאנחנו רואים בפרשת מקץ שאומר לו יוסף לפרעה שחלום פרעה הוא לצורך הצלת עמו מחרפת רעב, על ידי שישמרו אוכל.

וכעת נבוא בס"ד לבאר את הכל, הנה בתחילה יוסף רואה חלום ובו הוא רואה את עצמו מלך, חלום זה היה ברור לעיני יוסף כשמש, ולא היה צריך פותר לפותרו, יוסף מספר לאחים את משמעות החלום, ואומר להם שחלם שהוא יהיה מלך, ולכן נראה שבחלום זה נאמר ויגד לאחיו, בשונה מחלום האלומות שבו אומר שמעו נא, וכן בשונה מחלום השמש והירח, שבו נאמר ויספר אותו לאחיו או ויספר אל אביו, חלום זה מוסיף שנאה אצל האחים, שאמנם כבר היתה קנאה ושנאה, אבל על ידי החלומות נוסף עוד יותר.

והנה אם האחים היו מקבלים את חלומם שך יוסף כחלום אמת, הנוכל ונושר מן הנבואה, היו מתיחסים לכך ברצינות ובחנינים את מעשיהם האם הם כראוי לפני מי שעתיד למלוך, אך הם ראו בחלום יוסף כמשאלת ליבו, ולכן הגבירו את קנאתם ושנאתם, ומחמת כן התוצאה לא מאחרת מלבוא ומגיע חלום שני שבו כל האחים מאלמים אלומים בשדה, ואז קמה אלומת יוסף וגם נצבה וכולם משתחווים לאלומתו, ובחלום הזה הם כבר רואים שלא רק שיהיה מלך אלא שהוא ימלוך עליהם, אך גם לזה הם לא יחסו חשיבות ונביאות ובוז ליוסף, המלוך תמלוך בנו אם משול תמשול בנו, זה כל מה שאתה חושב כל היום, והוסיפו על כך שנאה. ואז מגיע החלום השלישי, השמש והירח ואחד עשר הכוכבים משתחווים ליוסף, והיינו מעבר לכך שימלוך על האחים, כאן כבר רואים גם את אביו ואימו, שגם עליהם ימלוך, ולכן גם אביו כעס עליו.

אלא שהשתמש בדבר נוסף הבוא נבוא אני ואימך, מי אמר לו שצריכים לבוא אליו, אולם יהיו בביתם ויוסף יבוא אליהם, אבל הענין שבחלום האלומות כולם היו מאלמים אלומים, דהיינו עשו פעולה מסוימת, ואילו כאן לא שמענו על שום פעולה שעשו, רק שהיו שמש ירח וכוכבים בשמים, ואם בחלום הקודם גם ליוסף היתה אלומה אחת בתוך האלומות, הרי שכאן יוסף אין לו משמעות של אחד ממערכת השמים הכוכבים או השמש, ומכאן הבין יעקב שהם יצטרכו לבוא אליו ואינו איתם ביחד אלא משהו נפרד.

ודבר זה מרמז אל הגלות שהם יבואו אליו, שבחלום האלומות עדיין לא היו חייבים לרדת לגלות, היו יכולים לקבל על עצמם את מלכותו של יוסף עליהם כאן בארץ, וזו המשמעות של הנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה, [שאמנם הרמב"ן עמד על כך שהאלומות מרמזות לכך שהאחים ישתחוו ליוסף מתוך שיצטרכו לתבואה, אבל לא פירש מה ענין השדה], ואילו בחלום הכוכבים כבר צריכים לרדת לגלות, והטעם לכך נראה שחלום האלומות בא כתוצאה מהמשך הקנאה והשנאה שיש לאחים, ובא להראות להם שימלוך גם עליהם, אך עדיין לא על אביו ואימו, שכולם ישארו במקומם, אך משלא שתו ליבם לזאת הוצרך לבוא חלום הכוכבים המרמז אל הגלות, ואז ממילא גם אביו ואימו בגלות ישתחוו לו.

ופירוש הענין יוסף היה יכול להיות מלך העולם מבלי לרדת למצרים, ומלכותו היתה באה לו בתוך ארץ ישראל ומתוך התבואה, שיהיה רעב בעולם ויוסף בחכמתו יאצור תבואה וכולם יבואו אל יוסף, אולם האחים חטאו בשנאת חנינם וגם יוסף גרם לכך, ולכן הוצרך שחלומם יתקיים אבל בצורה אחרת שהוא ירד לגלות ויסבול בדרך למלוכה, וישב עשר שנים בכלא המצרי, שנה על כל אח, והם היו עשרה אחים חוץ מיוסף ובנימין, [ומה שישב בסוף שתי שנים נוספות זה מפני שבטח בשר המשקים, וזה מה שתירצו רבותינו שעל העשר שנים לא היה קשה להם], וגם האחים ירדו לגלות ושם ימלוך יוסף עליהם. [ולאחר מכן ישארו בגלות, ואע"פ שכבר נגזרה גזירת הגלות בבין הבתרים, אמנם יכלו להיות בארץ והיא עדיין נחשבת כגלות להם כל זמן שהם גרים בארץ, וכמו שהחשיבו להם את הזמן מלידת יצחק, ואע"פ שלא היו במצרים]. וכל זה מרמז לנו את הטעם וסיבת הגלות, שנאת אחים ושנאת חנינם.

והנה אם האחים היו מבינים את כל זה היתה נחסכת כל הגלות, ובודאי שזו היתה מטרת החלומות שנראו ליוסף, ללמדם לקח, אולי יתקנו מעשיהם, וגם ליוסף היה חלק בכל הענין ולכן הראו לו, אולי יעשה הוא דבר בכל זה וימנע את השנאה, ובכך גם את הגלות, ואולי הדבר שהיה עליו לעשות כצדיק הדור שהכל תלוי בו, הוא התפילה, להתפלל לה' שיבטל הגזירה וירחם על עמו ישראל, ובינתיים לתקן את מעשיהם ובכך להביא לביטול הגזירה לגמרי, ומן הפסוקים נראה שיוסף הצדיק לא התפלל על כך, ומפני כך הגיע בגלות וגם כל מהלך מלכותו היה בקושי גדול.

ואם נבוא ללמוד לימינו, שהרי כל ירידת השבטים למצרים רומזת לירידתנו לגלות, והכל בשל שנאת חנינם, וכדברי הרמב"ן, א"כ צריכים אנו לתקן חטא זה ולהוקיעו מבינינו, להרבות אהבה ואחוה, ובפרט בתיבור שומרי התורה, אליהם מרמזים י"ב שבטי י"ה שכולם קדושים אבל יש שנאה, וזה בעיקר עבודתנו בזמן הזה להרבות אהבה בבית ובין המשפחה ובין השכנים ובין ישראל כולו.

ומענין שגם הגאולה בימי החנוכה באו לזכריה הנביא בחלום, וכמו שנאמר בספרו (ד' א') וַיִּשָׁב הַמֶּלֶךְ אֶת הַדְּבָר בִּי וַיַּעֲרֵנִי פְּאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲזֹר מִשְׁנַתּוֹ, ואז נראה לו מנורת זהב ושמן ונרות, ומפני כך אנו קוראים אותה בשבת זו של חנוכה, ומרמזת היא גם על הגאולה העתידה (כמבואר ברד"ק שם ב' י"ד). וגם דוד המלך ע"ה דימה את הגאולה העתידה לחלום, וכמו שנאמר (תהילים קכ"ו א') בְּשׁוֹב ה' אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הָיִינוּ כְּחֻלְמִים. ואולי לרמז לנו שהגאולה תבוא כמו חלום שאין אדם מכין את עצמו אליו ופתאום הוא בא לו מאליו, יהי רצון שנזכה לביאת הגואל במהרה, ויבוא משיח צדקנו ויתקיים בנו הרמז מדליקים שמונת ימי חנוכה. אמן.

